

EĞİTİM REFORMU SONRASI ANADOLU LİSELERİNDE YABANCI DİL ÖĞRETİMİ

FOREIGN LANGUAGE TEACHING AT ANATOLIAN HIGH SCHOOLS FOLLOWING THE EDUCATION REFORM

Bengül ÇETİNTAŞ* ve Ayten GENÇ**

ÖZET: 1997/98 eğitim öğretim yılında zorunlu temel eğitimin 5 yıldan 8 yıla çıkarılması Türk Eğitim Sisteminde köklü değişikliklere neden olmuştur. Anadolu Liseleri, reform öncesi 5 yıllık ilköğretim sonrası sınavla girilebilen ve hazırlık dahil ortaokul ve lise öğretim programlarının uygulandığı 7 yıllık eğitim kurumları iken, reform sonrası yabancı dil hazırlık sınıfı ve lise öğretim programlarının yürütüldüğü 4 yıllık eğitim kurumları olarak yeniden düzenlenmiştir. Reform öncesinde ilköğretimin ardından başlanan hazırlık sınıflarında, haftada 24 saat yabancı dil öğretimi yapılmakta ve yabancı dil öğretimi kesintisiz 7 yıl sürdürülmekteydi. Bu çalışmada, ilköğretimde yabancı dil öğrenmeye başlayan bir çok öğrencinin Anadolu Liselerinde bir başka yabancı dil öğrenmeye başlamasıyla henüz edinim ve gelişim sürecinin tamamlanmadığı birinci yabancı dil öğretiminin kesintiye uğradığı ortaya konmuştur.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: *Anadolu Liseleri, Yabancı Dil Öğretimi, Eğitim Reformu*

ABSTRACT: In the 1997/98 academic year, the duration of compulsory education has been increased to 8 years instead of 5 years and this has caused radical changes in the Turkish Education System. Prior to this change, Anatolian High Schools accepted students after a compulsory education of 5 years and an entrance examination and including the prep class, secondary school and high school provided these students with an education period of 7 years. However, after this change Anatolian High schools were reorganized as 4 year institutions. Before this reform, students had the opportunity of taking 24-hour/week foreign language courses for a whole year in the prep class and the foreign language teaching continued nonstop for 7 years. In this study, that the learning process of a student who has started learning a foreign language in compulsory education may be forced to take up another foreign language in the Anatolian High School before being proficient in the first have been proved.

KEY WORDS: *Anatolian High Schools, Foreign Language Teaching, Education Reform*

1. TÜRKİYE'DE YABANCI DİLDE EĞİTİM ÖĞRETİM GELENEĞİ

Yabancı dilde eğitim-öğretim geleneği, eğitim tarihimizin oldukça eski dönemlerine dayanmaktadır. Cumhuriyet döneminde “*öğretim birliği*” yasaının (Tevhid-i Tedrisat Kanunu-1924) çıkarılması ve medreselerin kapatılması ile bütün eğitim ve bilim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Bu tarihten itibaren Türkiye'de “yabancı dil öğretimi” demek; bir batı dilinin (Almanca, Fransızca, İngilizce, İtalyanca ve Latince) zorunlu, kimi okullarda ise bir ikincisinin seçmeli olarak öğretilmesi demektir “ . (Demircan, 1988, s. 92).

Toplumsal gelişmelerin, farklı nitelikte okulların açılmasını gündeme getirmesi ile genel liselere ek olarak Maarif Kolejleri kurulmuştur. Bu kolejlerin ilki, 1932 yılında İngilizce öğretime başlayan Yenişehir Lisesidir (Demircan, 1988, s. 96-97). 1954/55 öğretim yılında ülkede artan yabancı dil bilen eleman gereksinimini karşılamak üzere, o güne kadar yabancı dilde öğretim yapan okullara birer seçenek olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından aşağıda belirtilen gerekçe ile dört okul açılması kararlaştırılmıştır: “Memleketimizle dünya milletleri arasında günden güne artan kültürel ve ekonomik temaslar ve yurdumuzda büyük bir hızla gelişen iktisadi ve teknik çalışmalar için belli başlı dünya dillerini hakkıyla öğrenen, ilmi çalışmalardan daha geniş ölçüde faydalanmasını bilen gençlere şiddetle ihtiyaç hissedilmektedir” (T.B.M.M. Tutanak Dergisi, 1955). Bu karar üzerine, 1955/56 yılında İstanbul, İzmir, Eskişehir, Di-

*Yard. Doç. Dr. / ** Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı

yarbakır, Konya ve Samsun'da İngilizce öğretim yapan "Maarif Koleji" adı altında okullar açılmıştır (Alpay, M. Ve Diğer. 1995, s.96-97).

Maarif Kolejlerinin yeterli toplumsal beğeni sağlamlarıyla; Milli Eğitim Bakanlığı'nın 09.03.1974 gün ve 11108 sayılı genelgeleriyle bu kolejler lise sayılmış ve 01.12.1975 gün ve 11459 sayılı genelgeleriyle de Anadolu Lisesi adını almıştır (Ana Britannica. 1993, s. 234-235). Anadolu Liseleri, " (...) bir kısım derslerin öğretimini İngilizce, Almanca ya da Fransızca'dan biriyle yapan, merkezi sınav sistemiyle hazırlık sınıflarına öğrenci alan, yabancı dil dışında, orta okul (Temel Eğitim ikinci dönem) ve lise müfredatlarını uygulayan, yedi yıllık parasız devlet ortaöğretim kurumları" olarak tanımlanmaktadır (Resmi Gazete, 1976).

1976 yılında özel bir yönetmelik hazırlanarak Anadolu Liseleri adını alan yabancı dille öğretim yapan okulların sayıları halkın talebi karşısında giderek artmış; Ağrı, Adıyaman, Bitlis, Hakkari, Sinop, Tunceli dışındaki illerle bazı ilçelerde Anadolu Liseleri açılmasıyla bu sayı 1992/ 93 öğretim yılında 193'ü bulmuştur. Bu okulların yanı sıra Anadolu Öğretmen, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri de açılmıştır. Devletleştirilen Nişantaşı ve Beyoğlu İngiliz okullarıyla (High school) Galatasaray Lisesi ve İstanbul (Erkek) Lisesi ile 17 İmam Hatip Lisesi de aynı kapsama alınmıştır (Ana Britannica, 1993).

2. ANADOLU LİSELERİNDE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Anadolu Liseleri, bazı derslerin öğretimini yabancı dilde (İngilizce, Almanca, Fransızca) yapan², *Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı* ile hazırlık sınıflarına öğrenci alan, yabancı dil dışında lise müfredatlarını uygulayan orta öğretim kurumlarıdır.

² 14.10.1983 tarih ve 2923 sayılı "Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi" kanunu ile eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar düzenlenmiştir. Bu kanunun 2. maddesinin b. fıkrasına göre " İlköğretim , orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında , Atatürkçü düşünce, Atatürk ilke ve inkılaplarını konu olarak alan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ,Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih , Coğrafya , Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri ve Türk Kültürüyle ilgili diğer dersler; yabancı dille okutulamaz ve öğretilmez. Öğrencilere, eğitim ve öğretimleri süresince bu derslerle ilgili araştırma görevleri ve ödevler, Türkçe'den başka hiçbir dille yaptırılmaz." (Resmi Gazete,19.10. 1983/ 18196: 24)

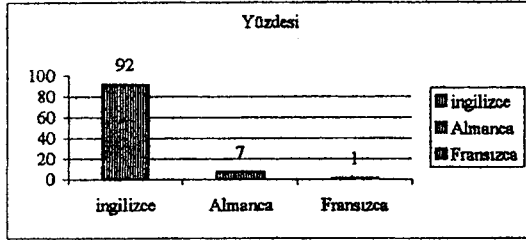
Orta öğretim sistemi içinde yer alan bu liseler, öğrencilere bir yabancı dili en iyi şekilde öğretmeyi hedeflemektedir. Yabancı dil öğretiminin amacı "Öğrencilerin takip ettikleri yabancı dilde konuşabilme, anlayabilme, kendi konularındaki metinleri Türkçe'ye çevirebilme ve yazı ile yeterince ifade edebilme güç ve yeteneğini kazanmalarını sağlamak" olarak belirlenmiştir (Resmi Gazete, 1984).Yabancı dille eğitim ve öğretimin amacı ise, "öğrencilere bilimsel ve teknolojik gelişmelerle, yabancı dildeki bu tür yayınları izleyebilme, uluslararası toplantı ve tartışmalara da katkıda bulunabilme güç ve yeteneğini kazandırmaktır" (Demircan, 1988, s.118-119).

Öğretim programları **ortak genel kültür dersleri, alan dersleri, alan seçmeli dersleri ve seçmeli dersler** olmak üzere dört kategoriye ayrılır; bu programlarda Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler, Türkçe-Matematik, Yabancı Dil, Sanat, ve Spor dersleri yer alır. Bu dersler arasından Matematik ve Fen Bilgisi derslerinin öğretimi yabancı dil ile yapılır ve öğrenciler, bu dersleri almak zorundadır. Öğrenci, seçmeli alan dersleri ve seçmeli dersleri ise okulunun bu alanda sunduğu seçenekler arasından kendi ilgi ve isteğine uygun olarak belirler.

Anadolu Liselerinde öğrenim süresi, ilköğretim üzerine 1 yılı hazırlık olmak üzere 4 yıldır. Hazırlık sınıfında ağırlıklı olarak yabancı dil (haftada 24 saat) ,Türkçe (haftada 4 saat) ve Beden Eğitimi (haftada 2 saat) dersleri okutulur (M.E.B. Tebliğler Dergisi, 1998). Hazırlık sınıfı ile, öğrencilerin yabancı dil bilgi ve becerileri edinmesi ve geliştirmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca uygulanan bu yabancı dil öğretim programı, hazırlığı izleyen yıllarda yabancı dilde okutulan bazı derslerin öğretimini kolaylaştırmaktadır.

3. ANADOLU LİSELERİNİN BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI

1998-99 öğretim yılı itibariyle toplam 411 Anadolu Lisesi bulunmaktadır. Bu liselerin % 92' sinde İngilizce, %7'sinde Almanca ve % 1'inde Fransızca birinci yabancı dil olarak okutulmaktadır.



Şekil 1: Yabancı Dillere Göre Anadolu Liselerinin Yüzdelerik Dağılımı

Anadolu liselerinin % 24. 7'si Marmara, % 20. 3'ü İç Anadolu, % 16. 9'u Ege, % 14. 6'sı Akdeniz, % 12. 8'i Karadeniz, % 5.4'ü Doğu Anadolu ve % 5'i Güney Doğu Anadolu bölgelerinde bulunmaktadır.

İngilizce öğretim yapan Anadolu liselerinin 93'ü (% 23. 25) Marmara, 81'i (% 20. 25) İç Anadolu, 65'i (% 16. 25) Ege, 60'ı (% 15) Akdeniz, 55'i (% 13. 75) Karadeniz, 24'ü (% 6) Doğu Anadolu, 22'si (% 5.5.) Güney Doğu Anadolu Bölgelerinde; Almanca öğretim yapan

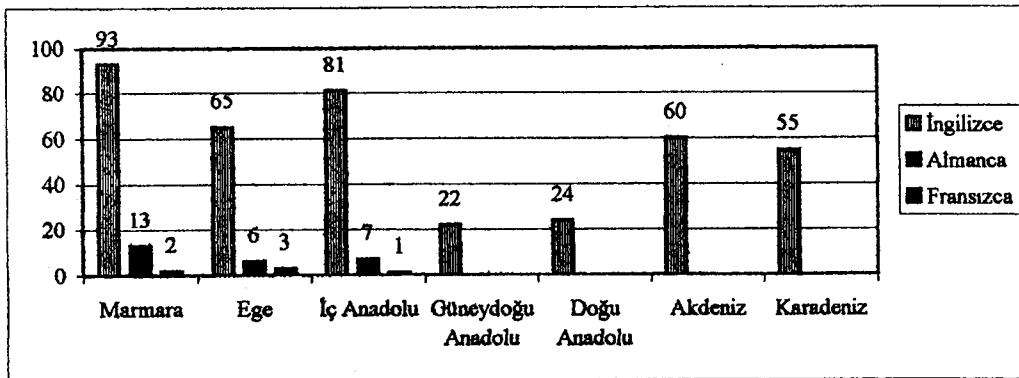
Anadolu Liselerinin 13'ü (% 41. 9) Marmara, 7'si (% 22. 5) İç Anadolu, 6'sı (% 19. 3) Ege, 4'ü (% 12. 9) Akdeniz, 1'i (% 3. 2) Karadeniz Bölgelerinde; Fransızca öğretim yapan Anadolu liselerinin 3'ü (% 50) Ege, 2'si (% 33) Marmara, 1'i (% 16. 6) İç Anadolu bölgelerindedir (M.E.B. Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı Kılavuzu, 2000).

Şekil 2'de görüldüğü gibi İngilizce ve Almanca öğretim yapan Anadolu Liselerinin en çok bulunduğu bölge, Marmara Bölgesidir. Buna karşın, en az sayıda Anadolu Lisesi ise Güney Doğu Anadolu Bölgesindedir.

4. REFORM SONRASI ANADOLU LİSELERİNDE YABANCI DİL DERSLERİNİN DURUMU

1997/ 98 eğitim öğretim yılında zorunlu temel eğitimin 5 yıldan 8 yıla çıkarılması Türk Eğitim Sisteminde köklü değişikliklere neden olmuştur; söz konusu eğitim reformu özellikle Anadolu Liseleri için aşağıda sözü edilen bazı sorunları da beraberinde getirmiştir.

Eğitim reformu sonrası, ilköğretimden Anadolu Liselerine geçiş yeniden düzenlenmiştir. Yeni düzenlemeyle ilgili olarak bu liselerde öğretim süresi kısalmıştır. Anadolu Liseleri eğitim reformu öncesi, 5 yıllık ilköğretim sonrası sınavla girilebilen ve hazırlık dahil ortaokul ve lise öğretim programlarının uygulandığı 7 yıllık



Şekil 2: Yabancı Dillere Göre Anadolu Liselerinin Bölgelere Göre Yüzdelerik Dağılımı

eğitim kurumları iken, reform sonrası yabancı dil hazırlık sınıfı ve lise öğretim programlarının yürütüldüğü 4 yıllık eğitim kurumları olarak yeniden düzenlenmiştir. Tablo 1’de eğitim reformu öncesi ve sonrası Anadolu Liselerinin öğretim süreleri gösterilmiştir.

Tablo 1: Eğitim Reformu Öncesi ve Sonrası Anadolu Liselerinde Öğretim Süreleri

	Reform Öncesi	Reform Sonrası
		Sınıflar
Lise	11	11
	10	10
	9	9
		Hazırlık sınıfı
Orta okul	8	
	7	
	6	
		Hazırlık sınıfı
	5 yıllık ilköğretim	8 yıllık ilköğretim

Öğretim süresinin 7 yıldan 4 yıla indirilmesi özellikle yabancı dil öğretimini etkilemiştir.

- Reform öncesi, 5 yıllık ilköğretim üzerine Anadolu Liselerine başlayan öğrencilere Hazırlık sınıfında haftada 24 saat; bu okulların orta kısmı kapsamında bulunan 6., 7. ve 8. sınıflarında haftada 7 saat olmak üzere hazırlık hariç toplam 756 saat 1. Yabancı dil dersi verilmekteydi.

Tablo 2’de reform öncesi Anadolu Liselerinin hazırlık, 6. 7. ve 8. sınıflarında sunulan 1. yabancı dil derslerinin yıllara göre haftalık ders saatleri verilmiştir (M.E.B. Tebliğler Dergisi 1998).

Tablo 2: Reform Öncesi 1. Yabancı Dil Derslerinin Yıllara Göre Haftalık Ders Saatleri

Yabancı Dil Derslerinin Haftalık Ders Saati		
	Sınıflar	Haftalık Ders Saati
Anadolu Liseleri 1. Kısım	Hazırlık	24
	6	7
	7	7
	8	7
		Toplam: 21 saat (Hazırlık hariç)

Gerçekleştirilen reform sonucunda Anadolu Liselerinin orta kısmı aşamalı olarak kaldırılarak 6. 7. ve 8. sınıflar ilköğretim kapsamına alınmıştır. Bu reform bağlamında yapılan değişikliklerden biri de ilköğretim okullarında 1. yabancı dilin zorunlu olarak dördüncü sınıftan itibaren okutulmasıdır. Eğitim reformuyla birlikte öğrencilerin ilköğretim okullarında orta öğretime yani liseye başlayana dek okudukları zorunlu 1. yabancı dil derslerinin yıllara göre dağılımı Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3: İlköğretim Okullarında 1. Yabancı Dilin Sınıflara Göre Haftalık Ders Saatleri

Yabancı Dil Derslerinin Haftalık Ders Saati		
	Sınıflar	Haftalık Ders Saati
İlköğretim	8	4
	7	4
	6	4
	5	2
	4	2
	Toplam: 16	

Reform ile birlikte ilköğretimin 4. ve 5. sınıflarında haftada 2 saat; 6., 7. ve 8. sınıflarında ise 4 saat olmak üzere toplam 576 saat 1. Yabancı dil dersi okutulmaktadır. Reform öncesi uygulamada ise öğrenci, orta öğretime başlayana dek toplam 756 saat 1. Yabancı dil dersi almaktaydı.

Reform öncesi ve sonrası yabancı dil ders saatleri karşılaştırıldığında, yabancı dil öğretiminde 180 saatlik bir kaybın söz konusu olduğu anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo 2).

Reform ile birlikte orta öğretimde yabancı dil ders saatlerinde bir değişiklik söz konusu değildir. Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler, Türkçe-Matematik alanlarının öğrencileri gerek reform öncesi gerek sonrası hazırlık hariç haftada 16 saat olmak üzere toplam 576 saat, yabancı dil alanı öğrencileri ise hazırlık hariç haftada 28 saat olmak üzere toplam 1008 saat 1. Yabancı dil dersi almaktadırlar (Bkz. Tablo 4 a ve 4 b).

Tablo 4 a: Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler, Türkçe-Matematik Alanlarına Göre Yabancı Dil Dersleri

Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler, Türkçe-Matematik Alanları					
Reform sonrası	Hazırlık	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	Toplam
	24	8	4	4	16 saat (hazırlık hariç)
Reform öncesi	—	8	4	4	16 saat

Tablo 4 b: Yabancı Dil Alanına Göre Yabancı Dil Dersleri

Yabancı Dil Alanı					
Reform sonrası	Hazırlık	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	Toplam
	24	8	10	10	28 saat (hazırlık hariç)
Reform öncesi	—	8	10	10	28 saat

Yeni uygulamaya göre, lise düzeyinde yabancı dil ders saatlerinde bir değişikliğe gidilmemekle birlikte, hazırlık sınıfının 6. Sınıf öncesinden, 9. Sınıf öncesine yerleştirilmesi yabancı dil öğretimi önemli ölçüde etkilemiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

- Yabancı dil öğretim programının uygulandığı bir yıllık hazırlık sınıfı, reform ile birlikte ortaokul öncesinden lise öncesine geçmiştir. Hazırlık sınıfı yabancı dil öğretim programı reform öncesinde, 11 yaşındaki öğrencilere uygulanmakta iken yeni düzenleme sonrasında öğrenci 15 yaşında hazırlık sınıfına başlamaktadır. Bazı dilbilimciler, ergenliğin yabancı dil öğrenme sürecinin kritik yaş dönemi olduğunu belirterek, yabancı dile ancak ergenlik öncesi başlanması ile ana dile benzer bir yabancı dil edinilebileceğini savunmaktadırlar. Bu yaşta çocukların gerek içgüdüsel dil yetenekleri ve gerekse telaffuzu, vurguyu, beden dilini, aksanı v.s. taklit etmeleri onların yabancı dili daha kolay ve hızlı öğrenmelerine yol açmaktadır (Huneke ve Steinig, 1997, s.9)

- Reform öncesi, devlet okullarından gelen öğrenciler, yabancı dil öğretimine ilk defa Anadolu liselerinin hazırlık sınıflarında, haftada 24 saat olarak düzenlenmiş yoğun bir programla başlıyordu ve Anadolu Lisesinin hazırlık sınıflarına hangi yabancı dille başladiysa, o yabancı dilin öğretimi kesintisiz 7 yıl sürdürebiliyordu. Reform ile birlikte süreklilik gösteren bir yabancı dil öğretimi söz konusu değildir.

- Reform sonrası uygulamaya göre, özellikle Almanca veya Fransızca Anadolu Liselerini tercih eden öğrencilerin, ilköğretimde okumaya başladıkları yabancı dili orta öğretimde sürdürmeleri mümkün görünmemektedir; çünkü ilköğretimde öğrencilerin % 99'ı birinci yabancı dil olarak İngilizce okumaktadır. 1997-98 öğretim yılında ilköğretim öğrencilerinin % 98.47'i İngilizce, % 1.38'i Almanca, % 0.14'ü ise Fransızca okumuşlardır (Genç, 1999, s.307)

- İlköğretimde 5 yıl süreyle İngilizce okuyup, Almanca ya da Fransızca Anadolu liselerine gelen öğrenciler, henüz birinci yabancı dil olarak İngilizce'yi pekiştirmeden, lisede ikinci yabancı dil olarak Almanca ya da Fransızca'ya başlamaktadırlar. Bu durumda öğrencinin ilköğretimde başladığı birinci yabancı dil edinimi ve gelişimi kesintiye uğramaktadır.

- Diğer yandan Almanca ya da Fransızca Anadolu liselerini kazanan öğrenciler, reform sonrası Anadolu liselerinde öğretim süresinin kısılması ve 1. Kısımın ilköğretime dahil edilmesiyle, yabancı dil öğretiminde telafisi mümkün olmayan haftada 21 saat olmak üzere toplam 756 (Orta 1/Orta 2/Orta 3 sınıflarında haftada 7 saat) saatlik bir kayba uğramaktadırlar.

- İlköğretimde birinci yabancı dil olarak öğrenilen İngilizce'nin yabancı dil öğretimi kolaylaştırdığı gözlenmekle birlikte yeterince pekiştirilememesi sonucunda bi-

- rinci yabancı dil olarak Almanca veya Fransızca öğrenilmesi güçleşmektedir.
- Reform sonrası Anadolu Liselerinin öğretim süresinin kılalmasını yabancı dil öğretimine diğer bir olumsuz etkisi ise öğrencilerin üniversite sınavlarına hazırlık nedeniyle lisede yabancı dil derslerine yeterince ilgi göstermemeleridir. Sadece yabancı dil alanlarına girecekler için düzenlenen *Yabancı Dil Sınavının* dışında ve *Yüksek Öğretime Öğrenci Seçme Sınavında* yabancı dil sorularının yer almaması nedeniyle öğrencinin lisede iken henüz hazırlık sınıfında başlamış olduğu yabancı dile ilgisi yoğunlaşmamaktadır.
 - Reform sonrası, öğrencilerine bir yabancı dili en iyi şekilde öğretmeyi hedefleyen Anadolu Liselerinde yabancı dil öğretim programlarının değişen öğrenci grubuna göre yeniden geliştirilmesi ve hedeflerin tanımlanması gereklidir.
 - İlköğretimde başlanılan birinci yabancı dilin öğreniminin lisede de sürdürebilmesi amacıyla öğrenciye ilköğretimde öğrendiği yabancı dilin verildiği bir Anadolu Lisesini tercih etme zorunluluğu getirilmelidir. Bu durumda, öğrenci birinci yabancı dilini tam anlamıyla edinme ve geliştirme olanağını bulacaktır.

- İlköğretimden Anadolu Liselerine geçişte yabancı dilin sürekliliğini sağlayan böyle bir ön şartın getirilmesi ise, günümüz ilköve ortaöğretim okullarındaki % 92 İngilizce, % 7 Almanca ve % 1 Fransızca olarak ortaya çıkan birinci yabancı dil dağılım tablosunu etkileyecektir.

KAYNAKÇA

- [1] Alpay, Meral ve Diđerleri. (1995). "*Anadolu Liselerinde Kültürel Sorunlar*. Hazırlık Sınıfı. İstanbul: Mavibulut
- [2] *AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi* (1993). Cilt 2. 15. Baskı. ss. 234-235. İstanbul.
- [3] Demircan, "Ömer (1988). *Dünden Bugüne Türkiye'de Yabancı Dil*" İstanbul: Remzi.
- [4] Genç, Ayten (1999). "İlköğretimde Yabancı Dil", *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı 11, 299-308.
- [5] Huneke, Hans- Werner/ Werner Steinig(1997) "*Deutsch als Fremdsprache. Eine Einführung*" Berlin: Erich Schmidt.
- [6] *MEB 2000 Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı Kılavuzu*.
- [7] *MEB. Tebliğler Dergisi*. (1998). 61(2492), 1139.
- [8] *Resmi Gazete* (27.10.1976). Sayı: 15747.
- [9] *Resmi Gazete* (20.5.1984). Sayı: 18378.
- [10] *TBMM Tutanak Dergisi* (1955) Cilt 5.
- [11] (T.B.M.M Tutanak Dergisi, Cilt: 5 içinde Esas No: 1-125, Karar No:9)